

THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL STRUCTURE OF THE BUKHARA EMIRATE IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY - THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

Xayrulla Raxmatov¹

Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan

KEYWORDS

vassal, Ashtarkhanids, Mangit
dynasty, Beks, emirate, border,
general governorship of
Turkestan, mingbashi,
amlokdar, Zarafshan oasis

ABSTRACT

In this article, the architectural monuments and written sources preserved in the Emirate of Bukhara to this day testify to the development of literature and history in the Emirate. It is highlighted that some changes took place in the territories of the Bukhara Emirate by the middle of the 18th century. The article also talks about the political-administrative structure during the reign of the Mangit dynasty.

This article talks about the influence of the ethnic distribution of the population in the Zarafshan oasis on the administration of the emirate. Studying the history of the Bukhara Emirate allows us to draw important conclusions about the administrative territorial structure and social situation of the region. The natural geographical location of the Bukhara Emirate has a great influence on its administrative-territorial structure. Czarist Russia's invasion of Central Asia is discussed and scientific conclusions are given.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.7372874

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹Assistant, Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan, Jizzakh, Uzbekistan

ХІХ АСРНИНГ ИККИНЧИ ЯРМИ – ХХ АСР БОШЛАРИДА БУХОРО АМИРЛИГИНИНГ МАЪМУРИЙ ҲУДУДИЙ ТУЗИЛИШИ

KALIT SO‘ZLAR:

вассал, аштархонийлар,
манғитлар сулоласи,
бекликлар, амирлик,
чегара, Туркистон генерал
губернаторлиги,
мингбоши, амлоқдор,
Зарафшон воҳаси

ANNOTATSIYA

Мазкур мақолада Бухоро амирлигида бугунгача сақланиб қолган меъморчилик ёдгорликлари ҳамда ёзма манбалар амирликда адабиёт, тарих ривожланганлигидан далолат беради. XVIII асрнинг ўрталарига келиб Бухоро амирлиги ҳудудларида бирмунча ўзгаришлар содир бўлганлиги ёритилган. Шунингдек, мақолада манғитлар сулоласининг ҳукмронлик давридаги сиёсий-маъмурий тузилиши тўғрисида сўз боради.

Мазкур мақолада Зарафшон воҳасида аҳолининг этник жиҳатдан ҳудудда жойлашганлиги амирлик бошқарувига таъсири ҳақида сўз боради. Бухоро амирлиги тарихини ўрганиш орқали биз ҳудуднинг маъмурий ҳудудий тузилиши ва ижтимоий-ҳолати ҳақида муҳим хулосаларга келиш имкониятни беради. Бухоро амирлигининг табиий географик жойлашуви унинг маъмурий-ҳудудий тузилишига улкан таъсир курсатади. Чор россиясининг ўрта осийга бостириб кириши тўғрисида тўхталиб, илмий хулосалар берилган.

Мавзунинг ўрганилиши.

Собиқ Бухоро амирлиги, хусусан, унинг Зарафшон воҳаси қисми этнотопонимикасига эътибор қаратган илмий изланишларнинг катта бир қисми собиқ Совет даври тарихшунослигига тўғри келади. Зарафшон воҳасининг, хусусан, ушбу воҳанинг юқори қисми топонимияси А.Л.Хромов томонидан махсус ўрганилган бўлиб, тадқиқотчи тоғлик ҳудудлардаги юзлаб жой номлари (қишлоқ, мавзе, гидроним, ороним ва ҳ.к.)ни тарихий этимологик жиҳатдан таҳлил қилган. Зарафшоннинг юқори қисми топонимларининг катта бир қисмини суғдий топонимлар ташкил қилишини таъкидлаган мазкур тадқиқотчига кўра, воҳанинг ушбу тоғлик ҳудудларидаги кўплаб жой номлари туркий асосда, хусусан, қадимги туркий негизда изоҳланиши диққатга сазовордир. Тадқиқотчининг фикрича, бу ҳолат воҳада қадимдан суғдий ва туркий этнослар ўзаро қўшни ва аралаш яшаганликларининг ифодасидир.

1960-1970 йилларда ўзбек халқи этногенези ва этник тарихи, этник таркиби ҳамда минтақалардаги қатор субэтнослар бўйича Б. Аҳмедов, К.Ш. Шониёзов, М. Эрматов, Х. Дониёров, Х. Тошев каби олимларнинг фундаментал монография ва тадқиқотлари нашр этилди. Шунингдек, С. Қораев, У. Тўйчиев каби топонимист ва

элшунос олимларнинг тадқиқотларида ҳам минтақанинг тарихий

Б.Аҳмедов кўчманчи ўзбекларнинг сиёсий фаолияти, уларнинг воҳага кириб келиш ва тарқалиш жараёнларига, шунингдек, Шайбоний сулоласи вакилларининг Зарафшон воҳасида ўтказган ер-сув ислохотлари, аҳолининг Нурота ва Зарафшон воҳаларида жойлашуви масалаларига бирмунча тўхталиб ўтган. Йирик этнограф олим К. Шониёзов эса ўзбекларнинг этник тарихида катта ўрин тутган уруғ-қабилаларга, хусусан, ўзбекларнинг қипчоқ ва қарлуқ компонентларига бағишлаб ёзган махсус монографияларида Зарафшон воҳасига катта эътибор қаратган.

1987 йилда Х.Тошев ўзининг “Зарафшон ўзбекларининг ижтимоий турмуши ва хужалиги” номли асарида воҳа аҳолисининг хўжалик маданиятини махсус тадқиқ қилиш жараёнида бу ҳудуд аҳолисининг Бухоро амирлиги даври тарихи, маданияти, турмуш тарзига атрофлича тўхталиб ўтган. Тадқиқотда тарихий манбаларга ҳам бирмунча таянилган бўлиб, воҳадаги ўнлаб қишлоқлар тўпланган этнографик материаллардан фойдаланилган.

Бухоро амирлиги аҳолисининг таркиби, хонликдаги этник жараёнлар натижаси бўйича муайян тасаввурлар ҳосил қилиш учун мустақиллик йилларида амалга оширилган тадқиқотларга мурожаат қилиш керак бўлади. Жумладан, этнограф олимлар А. Қаюмов, О. Бўриев, М. Усмонов каби тадқиқотчилар асосан ўтган асрларда мамлакатимизнинг жанубий вилоятларидаги этник ҳолатга тўхталган бўлиб, уларнинг ишларида келтирилган ўнлаб атамалар (этнонимлар, этнотопонимлар, патронимлар ва ҳ.к.) XX аср илк чорагида Бухоро амирлигининг марказий вилоятлари, хусусан, Зарафшон воҳасидаги айрим жой номларининг айнан этнотопоними ёки аксинчалиги масаласини аниқлашда амалий ёрдам берди.

Асосий қисм: Ўрта Осиё хонликлари ичида Бухоро амирлиги (1753-1920) алоҳида мавқеига эга бўлган, катта ҳудудларни эгаллаган давлат эди. Манбаларга кўра, XVIII асрнинг ўрталарига келиб Бухоро амирлиги ҳудудларида бирмунча ўзгаришлар содир бўлади. Бу даврда Бухоро ҳукмдорлари ўз тасарруфларида Бухоро шаҳри ва унинг атрофидаги Вобкент, Ғиждувон, Қорақўл, Вағоза туманлари, Қашқадарё ва Миёнқол воҳаларини сақлаб қололган эдилар. Хўжанд, Тошкент, Ҳисор вақти-вақти билан эса Ғузор, Шаҳрисабз, Нурота, шунингдек Амударёнинг ўнг соҳилидаги Балх, Андхўй, Маймана, Бадахшон ва Шибирғонлар ҳам Бухорога вассал бўлишига қарамай унга итоат этмай қўйганлар. Сиёсий парокандаликнинг асосий сабаби – сўнгги аштархонийлар давридаги ўзаро курашлар, марказдан қочувчи кучлар мавқеининг ўсиши эди.

XVIII асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб, яъни манғитлар сулоласи ҳукмронлиги ўрнатилгач, Бухоро амирлиги яна аста-секин мустақамлана бошлайди. Шу асрнинг 70-80 йилларига келиб Бухоро амирлигининг марказий ҳудудини Самарқанд ва Бухоро шаҳарларини ўз ичига олган Зарафшон воҳаси ташкил қилар эди. XIX асрнинг бошларига келиб Бухоро амирлиги ҳудудига Зарафшон ҳамда Қашқадарё воҳаларидан ташқари Сурхон воҳаси, Ҳисор, Хўжанд,

Ўратепа, Панжикент каби аҳоли зич жойлашган туманлар, Жанубий Туркманистоннинг катта қисми, жумладан Чоржўйдан то Мурғоб дарёсигача бўлган ҳудудлар кирар эди. Бу даврда Бухоро амирлиги ҳудудларининг кенгайишига асосий сабаб – манғитлар сулоласининг марказлашган давлат барпо этишга интилиши эди. XIX аср бошларида Бухоро амирлиги бир томондан Эрон ва Афғонистон, иккичи томондан Хива хонлиги, учинчи томондан қозоқ жузлари ва тўртинчи томондан Қўқон хонлиги ҳудудлари билан чегарадош эди.

Кўп асрлар давомида мусулмон дунёсининг муҳим сиёсий, иқтисодий ва маданий марказларидан бири бўлиб келган Бухоро Манғитлар сулоласи (1753-1920) даврида ҳам шу мақомини сақлаб қолишга интилди. Бироқ, Аштархонийлар давлатининг таназзулга юз тутиши оқибатида Бухоро хонлигининг ҳудудлари анча қисқариб қолган эди. XVIII асрнинг бошида Фарғона водийси Бухородан ажралиб чиқади ва Қўқон хонлиги ташкил этилади. Сиёсий тарқоқлик ва ички низолар айниқса Аштархонийлар сулоласининг сўнгги вакили Абулфайзхон (1711-1747) даврида ўзининг чўққисига етди. У ўз ҳукмронлигининг охириги йилларида давлат ишларини юритишни манғитлар уруғига мансуб бўлган оталиқ Муҳаммад Ҳаким бий ихтиёрига топшириб қўйган эди. Муҳаммад Вафо Карманегийнинг ёзишича, Ҳаким бий оталиқ Эрон шоҳи Нодиршоҳ (1736-1747)нинг Бухорога босқинини ҳокимиятни эгаллаш учун қулай фурсат деб билган. Нодиршоҳ вафотидан сўнг оталиқнинг ўғли Муҳаммад Раҳим 1747 йилда Абулфайзхонни қатл эттириб, Бухоро тахтини эгаллади ва Манғитлар сулоласига асос солди.

Манғитлар сулоласи асочиси, ғайрат ва шижоатли Муҳаммад Раҳимхон Бухоро тахтини эгаллаши билан, асосий эътиборни охириги Аштархонийлар даврида заифлашиб қолган марказий ҳокимиятни кучайтириш, амирлик ерларини кенгайтиришга саъй-ҳаракат қўрсатди. Аммо унинг амакиси амир Дониёл бийнинг (1759-1785) юмшоқ табиатидан фойдаланган ўзбекларнинг кенагас, юз, барқут, сарой каби йирик қабилалари беклари марказий ҳокимиятга қарши қўзғолонлар уюштиришлари оқибатида унинг ҳукмронлигининг охирларида мамлакатда аҳвол ниҳоятда оғирлашган эди. Амир Дониёлнинг ўғли Шоҳмурод (1785-1800) ҳали отаси ҳаётлигидаёқ^[1] унинг талаби билан давлат ишларини ўз қўлига олиб, мамлакатда тартиб ўрнатишга киришди. У сулола асочиси Муҳаммад Раҳимхоннинг марказлаштириш сиёсатини давом эттирди. Амир Шоҳмуроднинг даврида Бухорода маъмурий, молиявий, ҳарбий ва суд ислоҳотлари ўтказилди. Шоҳмурод ташқи сиёсат борасида ҳам қаттиққўллик билан иш юритиб, Нодиршоҳ истилосидан кейин Бухородан ажралиб чиққан жанубий ҳудудларни қайтадан Бухоро давлати таркибига киритди. У 1785-1801 йиллар давомида бир неча бор Эрон ва Афғон қўшинларига қарши жанг олиб борди ва мамлакат ҳудудларини Чоржўй, Карки, Марв ҳисобига кенгайтди.

Амир Ҳайдар (1800-1826) Бухоро тахтига ўтириши билан Ўратепа, Шаҳрисабз, Самарқанд ҳокимлари ва қабила бошлиқларининг ғалаёнлари бошланиб кетди. Бу

каби ҳаракатлар Бухорода ҳукмдор алмашиши даврида деярли ҳар доим такрорланарди. 1821-1825 йилларда Миёнколда яшовчи хитой-қипчоқлар бошчилигида бўлиб ўтган ғалаёнлар айниқса оммавий тус олган(2). Амир Ҳайдар Жиззах ва Ўратепа учун Қўқон хонлари билан, Чоржўй ва Марв учун Хоразм хони Элтузар (1804-1806) билан бир неча бор жанг олиб борди. Умрининг охирларига келиб, у ички ва ташқи рақибларининг қаршилигини синдиришга эришди[3].

Амир Ҳайдар вафотидан сўнг тахт учун бўлиб ўтган қисқа муддатли жангларда унинг учинчи ўғли Насруллоҳ (1826-1860) ғалаба қозониб, Бухоро тахтига ўтирди. У отаси амир Ҳайдардан фарқли равишда мамлакатда ички тартиб ўрнатиш ва давлат бошқарувини амалга оширишда ниҳоятда қаттиққўллик билан иш тутди. Узоқ йиллик ҳукмронлиги даврида у бир неча бор Қўқон ва Хива хонликларига қарши муваффақиятли юришлар қилди.

1860 йилда амирлик тахтига Саййид Музаффар (1860-1885) чиқади. У ўз ҳукмронлигининг дастлабки йилларида мамлакатни мустаҳкамлаш ва унинг сарҳадларини кенгайтириш борасида бирмунча ҳарбий ҳаракатлар олиб боради. Бу амир Ҳисорга икки марта қўшин тортиб, Дарвоз, Кўлоб, Балжувонгача бўлган ерларни ўз ҳудудига қўшиб олди, Шахрисабзни бўйсундириб, кейинроқ Қўқон хонлигини тобе қилди.

Чор Россияси қўшини 1864 йилдан бошлаб Ўрта Осиё ҳудудларига юриш қилиб, қисқа фурсат ичида Қўқон хонлигига қарашли Чимкент ва Тошкент шаҳарларини эгаллагач, 1866-1868 йиллар орасида Бухоро амирлигининг Бухородан Зирабулоққача бўлган ҳудудлари босиб олинади. Амирликнинг Жиззах, Ўратепа, Хўжанд, Самарқанд, Каттақўрғон каби йирик шаҳарлари 1867 йилда тузилган Туркистон генерал-губернаторлиги ихтиёрига ўтади. Амир Музаффар 1868 йилда Россия билан сулҳ шартномасини имзолади ва Бухоро амирлиги Россия давлатининг тобеси бўлиб қолади.

Бухоронинг сўнгги амири, Россиянинг вассали бўлган Саййид Амир Олимхоннинг 1927 йилги маълумотларига кўра, XX аср бошига келиб “Бухоро мамлакати Амударёнинг шарқий соҳилларидан, яъни, Россия Помиридан то Хиванинг кенг давлатларигача чўзилиб боради. Бухоро шимол тарафдан Қизилқум саҳроси билан, ғарб тарафдан Сирдарё ҳамда Хўқанд хонлиги билан, жанубда эса Афғонистон, Шарқда туркман ўлкаси ҳамда Хива дашти билан чегарадош эди.

XIX асрнинг 50-йилларида Бухоро амирлиги бир неча вилоятлардан ташкил топган бўлиб, улардан Бухоро ва Самарқанд ўз навбатида туманларга бўлинган эди. Вилоят ҳукмдорлари “ҳоким” деб аталган. Кейинчалик вилоят ўрнига бекликлар пайдо бўлгач, уларнинг ҳукмдорлари “бек” деб аталган. Янги маълумотларга кўра, бу даврда Бухоро амирлигида 44 та беклик мавжуд бўлган.

Мирзо Бади Девоннинг “Мажмаъ ул-арқом” асаридаги маълумотларга кўра, амирлик қуйидаги маъмурий-худудий бўлақларга: 100 минг танобдан иборат суғориладиган ер туманга, 50 минг танобдан иборат суғориладиган ер ҳазорага, 25

минг таноб суғориладиган ер нимҳазорага, 10-15 минг таноб суғориладиган ер обхўрига, 400 таноб суғориладиган ер қарияга, 300 таноб суғориладиган ер маъразага (экинзор) бўлинган. Бундай тартибда бўлиниш бўйича хирож, закот ва бошқа турдаги солиқларни йиғиш ва олиш қулай бўлган.

Тадқиқотлар натижаларига кўра, маҳаллий маъмурият намоёндалари мавзени қишлоқ ва масжидлардан каттароқ ҳудудий бўлинма деб таърифланганлар. Мисол учун, Карки вилояти мавзеларга бўлинса ҳам улар ўз навбатида бекчаларга бўлинган, бекча қишлоқлардан иборат бўлган. Помир вилоятларидаги Рўшон ва Шуғнон маъмурий туманлари оқсоқоллик дейилган. Аҳоли яшайдиган пунктлар манбаларда учта атама-қишлоқ, мавзе, даҳа номлари орқали қайд этилган.

Бухоро амирлиги этник жараёнларида қўшни ҳудудлар, хусусан, Зарафшон водийси ва унга жанубдан қўшни Қашқадарё воҳаси ўзига хос ўрин тутган. Айниқса, Қашқадарё воҳасининг шимолий ҳудудлари – шимоли-шарқдаги тоғлик ҳудудлар бўлган Китоб ва Шаҳрисабз туманлари Самарқанд вилоятининг Ургут тумани билан, шунингдек, ушбу воҳанинг шимолидаги “Қарши чўли” (Ўртачўлнинг жанубий тармоғи) аҳолиси Зарафшон воҳаси аҳолиси билан муттасил равишда этномаданий алоқаларда бўлиб келган. Аҳамиятлиси, ҳар иккала воҳада ҳам асрлар бўйи деярли бир хил этномаданий жараёнлар юз бериши натижасида ушбу воҳаларда бир хил номдаги аҳоли масканлари – этнотопонимлар пайдо бўлган[4].

Маълумки, XIX аср охирлари – XX аср бошларида Қарши шаҳри Бухоро амирлиги таркибидаги 27 та бекликдан бор эди. Маъмурий-худудий жиҳатдан амирлик қуйидаги 27 бекликка бўлинган: Кармана, Хатирчи, Зиёвуддин, Нурота, Қарши, Китоб, Шаҳрисабз, Чироқчи, Яккабоғ, Ғузор, Бойсун, Шеробод, Денов, Карки, Чоржўй, Ҳисор, Кўлоб, Қоратегин, Дарвоз, Балжувон, Шуғнон-Рушон, Қўрғонтепа, Қободиён, Калиф, Бўрдалиқ, Қобоғли ва Хоразм. Ҳар бир беклик амир томонидан тайинланган ҳоким – беклар томонидан бошқарилган. Бекликлар эса амлокдорликларга бўлиниб, уларни амлокдорлар ёки шоҳлар бошқарган. Амлокдорлар беклар томонидан тайинланган, шоҳлар эса аҳоли томонидан сайланиб, сўнгра беклар томонидан тасдиқланган. Амлокдорликлар аминликларга бўлиниб, бу маъмурий бўлинманинг энг қуйи бўғинини ташкил этарди. Аминликларни ўзбекларда “мингбоши”, тожикларда “арбоб” деб аталувчи, аҳоли томонидан сайлаб қўйилган оқсоқоллар бошқарганлар[5].

Бухоро амирлигидаги бекликлардан бири – Қарши беклигининг маъмурий маркази Қарши шаҳри эди[6]. Қарши Бухоро амирлигининг энг кўп даромад келтирадиган шаҳарларидан бири ҳисобланиб, амирликнинг иккинчи сиёсий маркази сифатида тахт меросхўрининг қароргоҳи бўлган. Сўнгги ўрта асрларда Қашқадарё воҳаси ва атроф ҳудудларда кечган фаол ижтимоий-сиёсий ва этномаданий жараёнларда Қарши шаҳри ўзига хос ўрин тутиб, бу ер ўз жойлашувига кўра ўтроқ деҳқон ва чорвадор дашт аҳолиси учун муайян бир маданий макон

вазифасини бажарган. Бухоро Халқ Совет Республикаси пайтида амирлик давридаги бекликлар урнига вилоятлар ташкил этилиб, улар Бойсун, Бехбудий (Қарши), Бухоро, Фарм, Ғузор, Душанбе, Карки, Кармана, Кулоб, Қўрғонтепа, Нурота. Сариосиё, Чоржуй, Шахрисабз ва Шеробод вилоятлари ҳисобланган.

Бу даврда Бухоро амирлиги ҳудуди олдинги асрларга нисбатан бирмунча қисқариб кетган бўлиб, амирлик ҳудуди Бухоро, Самарқанд, Қашқадарё, Сурхондарё, Жанубий Тожикистон, Чоржуй вилоятлари ва яна бир неча туманларни ўз ичига олиб, маҳаллий аҳолини асосан ўзбек, тожик ва туркман, қисман эса қозоқ ва қорақалпоқлар ташкил этган. Шунингдек, амирликнинг жануби-шарқий чеккаларида – Бадахшон тоғлари дараларида ўнлаб шарқий эроний тилли аҳоли яшаган. Ўзбек ва тожиклар асосан ўтроқ аҳоли бўлиб, шаҳар ва қишлоқларда яшаган бўлсалар, туркман, қозоқ ва қорақалпоқлар, ўзбекларнинг чорвадор қисми дашт ва чўлларда яшаб, уларнинг турмуш тарзида кўчманчилик ва ярим кўчмани ҳаёт тарзи устувор бўлган.

Амирликдаги аҳолининг ярмидан кўпроғини ўзбеклар ташкил этиб, улар асосан Зарафшон водийсида, Қашқадарё ва Сурхондарё воҳасида истиқомат қилганлар. Жами аҳолининг 30% ини ташкил этган тожиклар қисман Бухоро ва Самарқанд шаҳарларида, асосан амирликнинг тоғли ҳудуди бўлган Шарқий Бухорода истиқомат қилганлар. Амударёнинг ўнг қирғоғида, Чоржуй ва Каркида яшовчи туркманлар эса мамлакат аҳолисининг 10% ини ташкил этган. Бундан ташқари, Кармана ва Нуротада ўзбек қабилалари билан бир қаторда қозоқлар, Бухоро ва Самарқанд шаҳрида кўплаб ўзбек ва тожиклар аҳолининг кўпчилигини ташкил этган.

Бухоро амирлигидаги жой номларининг кўпчилигини ўзбек уруғлари (манғит, найман, сарой, қипчоқ, баҳрин, батош, қарлуқ, қатағон, қўнғирот, хитой, бурқут, барлос, дурман ва б.) билан боғлиқ бўлиб, бугунги кунгача сақланиб қолган қишлоқ, овул ва маҳалла номларининг кўпчилиги ушбу этнонимларга бориб тақалади. Ушбу аҳоли манзилларининг бундай номланишида ўзбек уруғларининг Бухоро амирлиги даврида ёппасига ўтроқлашувга ўта бошлаши билан очиқланади.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Akramovich N. A. THE PRIORITY OF USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE AGRICULTURAL EDUCATION SYSTEM //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 10. – С. 185-191.

2. Nizametdinov A., Ahmedova H. Elektron ta'lim metodologiyasi rivojlantirishning usullari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 29-31.

3. Nizametdinov A. A. OLIY TA'LIM TIZIMINING AGRAR SOHASIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR QO'LLASH USTUVORLIGI. INTERNATIONAL CONFERENCES, 1 (6), 58–60. – 2022.

4. Nizametdinov A. A. OLIY TA'LIM TIZIMIDA AGRAR SOHANING USTUVORLIGI UNDA INNOVATSIYALARNING QULLANISHI. INTERNATIONAL CONFERENCES, 1 (6), 96–98. – 2022.
5. Akramovich N. A. HISTORY, SUBJECT AND OBJECT OF FORMATION OF "MACROECONOMICS" //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 10. – №. 1. – С. 209-210.
6. Мухтаров Б. А. Оптимальное распределение объемов строительно-монтажных работ //Молодой ученый. – 2018. – №. 22. – С. 427-431.
7. Мухтаров Б. А. Имитационная система прогнозирования факторов в легкой промышленности //Молодой ученый. – 2017. – №. 40. – С. 122-124.
8. Мухтаров Б. А., Ортиков Ё. Ю. Культурное и экономическое развитие туризма в Узбекистане //Молодой ученый. – 2016. – №. 14. – С. 375-378.
9. Muxtarov B., Murotjonova M. O'zbekiston respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub 'ektlarining rivojlanishi //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 581-584.
10. Muxtarov B. Ozbekiston respublikasida axoli daromadlarini osish dinamikasi //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 579-581.
11. Мухтаров Б. А., Джамалов У. И. ПРОГНОЗИРОВАНИЕ КОЛИЧЕСТВО ШКОЛ НА 2022 ГОД ДЛЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ //Устойчивое развитие науки и образования. – 2020. – №. 8. – С. 6-11.
12. Abdusattarovich M. B. CALCULATING ECONOMIC EFFICIENCY IN THE DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 10. – С. 1189-1194.
13. Ogli R. A. R. THE DIFFERENCE BETWEEN THE CONCEPTS OF DATABASE AND DATABASE MANAGEMENT SYSTEM //Archive of Conferences. – 2022. – С. 33-34.
14. Abdukarimov A., Rashidov A. Ma'lumotlar bazalarining–biznesni tashil etish va samaradorligini oshirishdagi roli //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 132-135.
15. Uchkun Rashidov, Abror Rashidov, & Saidjon Naimov. (2022). Modern Views on the Problems of Management Accounting in Logistics System. "ONLINE - CONFERENCES" PLATFORM, 276–283. Retrieved from <http://papers.online-conferences.com/index.php/titfl/article/view/937>
16. Uchkun Rashidov, & Abror Rashidov. (2022). Assessment of Costs For the Quality of Logistics Activities. INTERNATIONAL JOURNAL OF BUSINESS DIPLOMACY AND ECONOMY, 1(3), 39–43. Retrieved from <http://inter-publishing.com/index.php/ijbde/article/view/128>

17. Uchkun Rashidov, & Abror Rashidov. (2022). Assessment of Costs For the Quality of Logistics Activities. INTERNATIONAL JOURNAL OF BUSINESS DIPLOMACY AND ECONOMY, 1(3), 39–43. Retrieved from <http://inter-publishing.com/index.php/ijbde/article/view/128>
18. Dots. Abdumanap Abdukarimov, & Assist. Abror Rashidov R. (2022). 7 FREE BEST OPEN SOURCE DATABASE MANAGEMENT SYSTEMS. Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development, 7, 40–47. Retrieved from <https://sjird.journalspark.org/index.php/sjird/article/view/234>
19. Rashidov , A. (2022). IQTISODIYOTNI TARTIBGA SOLISHDA NOTARIF USULLARINING O`RNI VA AHAMIYATI. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <http://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1016>
20. Rashidov Abror Ro'zimurod o'g'li. (2022). JIZZAX VILOYATI IQTISODIY O'SISH KO'RSATKICHLARI YOKI JARAYONLARI . PEDAGOGS Jurnal, 5(1), 20–22. Retrieved from <http://www.pedagoglar.uz/index.php/ped/article/view/290>
21. Рашидов У., Рашидов А. Iqtisodiyotni tartibga solishda notarif usullarining ornini va ahamiyati //Вопросы усиления позиций Узбекистана в международной торговле и оптимизации его интеграции в мировой рынок в условиях глобальной трансформации. – 2021. – Т. 1. – №. 1. – С. 53-58.
22. Ismailova N. S. et al. JAHON SAVDO TASHKILOTIGA QO'SHILISH: QO'SHILISH JARAYONI HAMDA UNING QONUNIY ASOSLARI //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 1095-1098.
23. Xaydarov, B., & Saitov, S. (2022). Raqamli iqtisodiyot tushunchasi va afzalliklari. Zamonaviy Innovatsion Tadqiqotlarning Dolzarb Muammolari Va Rivojlanish Tendensiyalari: Yechimlar Va Istiqbollar, 1(1), 634–635. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/zitdmrt/article/view/5390>
24. Бахром Х. Х. БИЗНЕСНИ РЕЖАЛАШТИРИШ ТАРТИБЛАРИ //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 12. – №. 2. – С. 139-142.
25. Xaydarov B. X., Saitov S. A. RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI AMALIY AHAMIYATI VA HORIJIIY TAJRIBA //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 151-156.
26. Хайдаров Б. ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ //Экономика и образование. – 2021. – №. 4. – С. 288-292.
27. To'uchiyeva N. Elektron Ta'lim Tizimining Afzalliklari Va Kamchiliklari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 40-41.
28. Норбеков Х., Туйчиева Н. Формирование конкурентных преимуществ компании //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 589-592.

29. Nodira T., Maxfirat T. FORMATION AND DEVELOPMENT OF PRONUNCIATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN SCHOOL STUDENTS //INTERNATIONAL CONFERENCES ON LEARNING AND TEACHING. – 2022. – T. 1. – №. 1.
30. Nodira T., Maxfirat T. MODERN METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE PRONUNCIATION TO PRIMARY SCHOOL PUPILS IS BASED ON THE JAPANESE EXPERIENCE //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – C. 205-208.
31. Nodira T., Rashid X. PROBLEMS OF INNOVATION MANAGEMENT IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 11. – C. 155-164.
32. Nodira T. PRIORITIES FOR ORGANIZING ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – T. 1. – №. 10. – C. 192-199.
33. Nodira T. INNOVATIVE MANAGEMENT IN THE DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – T. 1. – №. 10. – C. 346-351.
34. To'ychiyeva, N. (2022). AGRAR SOHADA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR. INTERNATIONAL CONFERENCES, 1(4), 53–56. Retrieved from <http://researchedu.org/index.php/cf/article/view/625>
35. To'ychiyeva , N. (2022). AGRAR TARMOQDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING TASHKILY-IQTISODIY ASOSLARI. INTERNATIONAL CONFERENCES, 1(4), 3–6. Retrieved from <http://researchedu.org/index.php/cf/article/view/624>
36. To'ychiyeva N. THE MAIN CHARACTERISTICS OF INNOVATION MANAGEMENT IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM //INTERNATIONAL CONFERENCES. – 2022. – T. 1. – №. 6. – C. 103-105.
37. Nodira T., Maxfirat T. FOREIGN LANGUAGE PRONUNCIATION IN GRADES 1-4» //РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ. – C. 1133.
38. Хосилмуродов И. О 'zbekistonda bag 'rikenglik va millatlararo totuvlik g 'oyalarining ijtimoiy hayotdagi ahamiyati //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 11/S. – C. 16-24.
39. Ҳосилмуродов И., Султоналиева Г. Тафаккур услубининг фалсафий-методологик таҳлили //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – C. 549-551.
40. Арзикулов О. А. Значение малого бизнеса и частного предпринимательства в узбекистана //Экономика и социум. – 2020. – №. 4. – C. 157-160.
41. Maksimov Y. V. et al. The integrating role of systems engineer in oil and gas projects (Russian) //Neftyanoe khozyaystvo-Oil Industry. – 2019. – Т. 2019. – №. 12. – C. 12-15.

42. Arzikulov O. A. THE ROLE OF SMALL BUSINESS IN DEVELOPED COUNTRIES //Экономика и социум. – 2019. – №. 12. – С. 30-33.
43. Arzikulov O. UY XO'JALIKLARINING DAROMAD MANBALARI VA ISTE'MOL XARAJATLARINI STATISTIK KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH //Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020.
44. Ali o'g'li A. O. STATISTICAL STUDY OF DIRECT MAINTENANCE OF SMALL BUSINESS ACTIVITIES IN THE REGIONS //EPRA International Journal of Economic and Business Review (JEER). – 2022. – Т. 10. – №. 6. – С. 30-33.
45. Arzikulov O. Iqtisodiyotni liberallashtirish sharoitida kichik korxonalarda innovatsion jarayonlar //Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020.
46. To'ychiyeva, Nodira. "Elektron Ta'lim Tizimining Afzalliklari Va Kamchiliklari." Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar 1.1 (2022): 40-41.
47. Норбеков, Хурсандмурод, and Нодира Туйчиева. "Формирование конкурентных преимуществ компании." Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar 1.1 (2022): 589-592.
48. Jamshidovna B. M., Bahodirovich F. S. Innovative methods and techniques in the education system //current research journal of pedagogics. – 2021. – Т. 2. – №. 11. – С. 147-151.
49. Fayzullaev S. B. Fostering the qualities of agility of basketball pupils in Uzbekistan //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 11. – №. 5. – С. 1171-1176.
50. Fayzullaeva D. N. et al. Dialectisms used in dastan "Alpamish" //ISJ Theoretical & Applied Science, 12 (80). – 2019. – С. 469-472.
51. Nasirov B. U., Boltaeva M. J. Genesis And Transformation Of The Public Catering System In Uzbekistan During The Soviet Period //Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI) Volume. – Т. 12. – С. 5834-5841.
52. Nasirov B. Catering In Uzbekistan From The History Of The System //The American Journal of Interdisciplinary Innovations Research. – 2021. – Т. 3. – №. 02. – С. 11-15.
53. Насиров Б. XX АСРНИНГ 30-80 ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА УМУМИЙ ОВҚАТЛАНИШ ТИЗИМИ ТАРИХИДАН //ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ. – 2022. – Т. 5. – №. 1.
54. Носиров Б., Носирова Ф. Ўзбекистонда умумий овқатланиш тизимининг шаклланиши ва унга аҳоли эҳтиёжининг ортиб бориши (совет ҳукумати йилларида) //ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ. – 2020. – Т. 3. – №. 3.
55. Носиров Б. Совет даврида Ўзбекистонда умумий овқатланиш тизими фаолияти хусусида //Взгляд в прошлое. – 2021. – Т. 4. – №. 4.
56. Насыров Б. У. История деятельности бань в восточных странах //International scientific review. – 2016. – №. 4 (14). – С. 62-66.

57. Носиров Б., Носирова Ф. СИСТЕМА БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ: ГЕНЕЗИС И ПРОБЛЕМЫ ПРАКТИКИ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН В 60-80 ГОДЫ ПРОШЛОГО ВЕКА) //Актуальные научные исследования в современном мире. – 2017. – №. 1-4. – С. 41-46.

58. Nasirov B. HISTORICAL SCIENCES //Главный редактор научно-исследовательского журнала «International scientific review», Вальцев СВ. – 2016. – №. 4. – С. 61.

59. Носиров Б. Механизмы и противоречивое развитие сферы бытового обслуживания в Узбекистане 20-40 годах XX века //Культура. Духовность. Общество. – 2014. – №. 11. – С. 158-163.

60. Uralovich N. B. TRANSFORMATIONAL PROCESSES IN THE GENERAL FOOD SYSTEM (in the example of the catering system in the late 19th and early 20th centuries) //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 10. – С. 1253-1258.

61. Носиров Б. ИЖТИМОЙ-МАИШИЙ ИНФРАСТРУКТУРАЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ЭЪТИБОРГА ОЛИНМАГАН ОМИЛЛАР (СОВЕТ ДАВРИДА): Носиров Бунёд, Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори, доцент. Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Жиззах филиали //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2022. – №. 4. – С. 8-12.

62. Musaev O. et al. The role of public control in improving the system of public administration //Solid State Technology. – 2020. – Т. 63. – №. 6. – С. 96-104.

63. E'tiborxon Mallayeva S. M. МАФКУРА ВА МАФКУРАВЙЙ КАТЕГОРИЯЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТНИНГ НАЗАРИЙ ЖИ //АТЛАРИ, Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020.

64. E'tiborxon Mallayeva M. иллик ва миллий-маънавий? адриятларнинг тикланиши //Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020.

65. Маллаева Э. Збекистонда диний бағрикенглик ва миллатлараро муносабатлар масалалари //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 573-576.

66. Fedotova M. A., Tarasova V. N., Mallaeva E. M. Factors and Conditions of Effective Dynamic Innovative Development of Aviation Industry Enterprises //Proceedings of the International Conference Engineering Innovations and Sustainable Development. – Springer, Cham, 2022. – С. 309-318.

67. Маллаева Э. APPROACHES AND ANALYSIS OF THE CONCEPT OF POLITICAL CULTURE //Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka. – 2021. – Т. 1. – №. 1.

68. Маллаева Э. М. ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ГРАЖДАН НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ //ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В СОВРЕМЕННОЙ НАУКЕ. – 2019. – С. 31-34.

69. МАЛЛАЕВА Э. М. ИСТОРИЧЕСКИЙ И НАУЧНЫЙ АНАЛИЗ КОНЦЕПЦИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ //Вопросы политологии. – 2019. – Т. 9. – №. 8. – С. 1722-1729.
70. Маллаева Э. Jamiyatning demokratlashuvi-fuqarolar siyosiy madaniyatini rivojlantirish omili sifatida //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 11/S. – С. 287-291.
71. Mallaeva E. Les enfants réfugiés de la révolution hongroise de 1956 en Yougoslavie: entre tensions géopolitiques et efforts de coopération humanitaire. – 2020.
72. Xaydarov B., Saitov S. Raqamli iqtisodiyot tushunchasi va afzalliklari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 634-635.
73. Xaydarov B. X., Saitov S. A. RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI AMALIY ANAMIYATI VA XORIJIY TAJRIBA //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 151-156.
74. Bozorboevich R. K. The Ethnic Structure of the Population of the Bukhara Emirate //International Journal on Integrated Education. – Т. 4. – №. 12. – С. 8-12.
75. Рахматов Х. Б. БУХОРО АМИРЛИГИ АҲОЛИСИНИНГ ЭТНИК ТАРКИБИ ХУСУСИДА (XIX асрнинг иккинчи ярми–XX аср бошлари) //ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ. – 2021. – №. SI-3.
76. Рахматов Х. Б. Об Этнической Структуре Населения Бухарского Эмирата //INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY RESEARCH AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES. – 2021. – Т. 2. – С. 273-278.
77. Bozorboevich R. K. The Ethnic Structure of the Population of the Bukhara Emirate //International Journal on Integrated Education. – Т. 4. – №. 12. – С. 8-12.
78. Рахматов Х., Набиев Ш. XIX асрнинг сўнги чораги–XX аср бошларида бухоро воҳаси сиёсий-маъмурий бирликлари ва аҳолиси хусусида //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 605-608.
79. Bozorboevich R. K. POLITICAL AND ADMINISTRATIVE STRUCTURE OF THE EMIRATE OF BUKHARA IN THE LATE XIX AND EARLY XX CENTURIES ON THE POPULATION AND ETHNOTOPONYMS //CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY (2767-472X). – 2022. – Т. 3. – №. 04. – С. 48-54.
80. Bozorboevich R. K. ON THE POPULATION AND ETHNIC PROCESSES OF THE POLITICAL-ADMINISTRATIVE UNITS OF THE MIDDLE BASIN OF THE AMUDARYA IN THE LAST QUARTER OF THE 19TH CENTURY AND THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 77-85.
81. Рахматов Х. Б. БУХОРО АМИРЛИГИ АҲОЛИСИНИНГ ЭТНИК ТАРКИБИ ХУСУСИДА (XIX асрнинг иккинчи ярми–XX аср бошлари) //ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ. – 2021. – №. SI-3.

82. Xaydarov B., Saitov S. Raqamli iqtisodiyot tushunchasi va afzalliklari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 634-635.
83. Бахром Х. Х. БИЗНЕСНИ РЕЖАЛАШТИРИШ ТАРТИБЛАРИ //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 12. – №. 2. – С. 139-142.
84. Xaydarov B. X., Saitov S. A. RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI AMALIY ANAMIYATI VA XORIJIY TAJRIBA //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 151-156.
85. Хайдаров Б. ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ //Экономика и образование. – 2021. – №. 4. – С. 288-292.
86. G'Aybullayev Sarvar O. et al. O 'ZBEKISTONDA ISTE'MOL SAVATCHASI HOZIRGI HOLATINI VA UNI SHAKILLANTIRISH YO 'NALISHLARI //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 119-125.
87. Xudayarov R., Akhror A. BIG DATA TYPES OF EDUCATION SYSTEM AND OPPORTUNITIES FOR USING THEM IN THE FIELD //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 21-24.
88. Nodira T., Rashid X. PROBLEMS OF INNOVATION MANAGEMENT IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 155-164.
89. Khudoyarov R. IMPROVING ECONOMIC GOVERNANCE IN A MARKET ECONOMY //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 10. – №. 2. – С. 610-612.
90. Хакимов О. М., Курбанов З. Х., Мухаммедов Ф. Реализация возможностей получения легких наполнителей на основе меньше пластиковых почв в нашей республике //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 5. – С. 176-181.
91. Khakimov O. M. Issiq-quruq iqlim sharoiti uchun asfaltbeton tarkibini tanlash //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 241-247.
92. Хакимов О., Курбанов З. ПЛАСТИКЛИГИ КАМ ТУПРОҚЛАР АСОСИДА ЕНГИЛ ТЎЛДИРУВЧИЛАР ОЛИШ ИМКОНИЯТЛАРИНИ ЎРГАНИШ //Solution of social problems in management and economy. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 58-64.
93. Azimov Y. H. et al. Olympism and olympic education at the present stage //Фундаментальные и прикладные исследования в современном мире. – 2016. – №. 13-4. – С. 119-121.
94. Azimov Yusufjon. (2022). DEVELOP CREATIVE THINKING IN STUDENTS BASED ON A COMPETENCY-BASED APPROACH. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 3(03), 5–8. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-03-03-02>
95. Abror Ro'zimurod o'g R. et al. O 'ZBEKISTONDA PUL-KREDIT TIZIMI VA UNI MODERNIZATSIYALASH YO 'LLARI //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 13. – С. 251-258.

96. Khidirov K. I. et al. Military management and army structure of Sheybanids //The Fourth International conference on development of historical and political sciences in Eurasia. – 2015. – C. 8-11.

97. Ortikov O. K. et al. Views of eastern thinkers on the development of intellectual abilities in the scientific heritage //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – T. 11. – №. 1. – C. 211-214.

98. Boltaeva M. J., Kh O. Ortikov. Features of the scientific heritage of eastern thinkers about the attitude of parents to the child //Society and innovations. Special. – 2021. – №. 2. – C. 469-474.